

BERICHTEN

HUGO VAN DER ZEE

*Een ontmoeting met
Saturnus en Jupiter*

EEN ONTMOETING MET SATURNUS EN JUPITER

In de tweede helft van 2020 zijn Jupiter en Saturnus naast elkaar aan de avondhemel te zien. Het zijn de twee grootste van de vijf zichtbare planeten. Ze worden de 'gasreuzen' genoemd omdat ze grotendeels uit gas bestaan. Saturnus en Jupiter zijn beide 'buitenplaneten, dat wil zeggen dat ze verder van de zon staan dan de aarde. Jupiter heeft een omlooptijd van 12 jaar en Saturnus 29 jaar. De twee planeten zijn op het moment in conjunctie, dat wil zeggen dat ze dicht bij elkaar staan (vanuit de aarde gezien). Dit jaar zullen ze langzaam naar elkaar toe kruipen totdat ze op 21 december zo dicht bij elkaar staan (0.1 graad) dat ze nauwelijks van elkaar te onderscheiden zijn. Dit is heel zeldzaam, de laatste keer dat dit voorkwam was in 1623. Een ander bijzonder feit is dat de conjunctie precies valt op de kortste (donkerste) dag van het jaar (21 december). Dit komt slechts eenmaal in duizenden jaren voor. De astronoom Johannes Kepler had uitgerekend dat er in het jaar zes voor Christus ook een 'dichtbije' conjunctie van Jupiter en Saturnus is geweest, die aan de Oostelijke hemel te zien moet zijn geweest (het is moeilijk te bevatten hoe iemand dit begin zeventiende eeuw uit kon rekenen). Kepler dacht dat de conjunctie de ster van Bethlehem geweest kon zijn.

Jupiter ziet er heel anders uit dan Saturnus aan de hemel. Jupiter is helder, geelachtig van kleur, en Saturnus is zwakker, en ietwat groen-grijs. De beide planeten geven een heel andere indruk. Dit valt in het gebied van de persoonlijke ervaring, maar het is een ervaring die veel mensen delen. Bij Jupiter kun je een zekere uitbundigheid en vreugde beleven. Jupiter heeft een 'zonne kwaliteit'. De naam van Jupiter in het Italiaans is 'Giove', en daar komt de term 'gioviale' (joviaal) vandaan, en ook 'gioioso' (vrolijk) en het engelse 'joy'. Saturnus geeft een zeer andere indruk, niet extrovert maar juist introvert, en toch krachtig, een stille kracht. Nu we in deze periode beide planeten elkaar langzaam zien naderen geeft dit een nieuwe en bijzondere indruk.

Astronomen nemen dit over het algemeen niet serieus. Wat je kunt beleven aan de planeten ligt in het gebied van de ervaring en dit is nu eenmaal niet te meten. Het is opvallend dat mensen die zich met astrologie bezig houden vaak weinig interesse voor astronomie hebben. Men kijkt niet vaak naar de planeten en sterrenbeelden, die toch de basis vormen van de astrologie. Dit is merkwaardig. Je kan bijvoorbeeld nog zoveel boeken over een bepaalde vogel lezen, en er allerlei ideeën over hebben, maar wanneer je een vogel in levende lijve voor je hebt dan is dit toch heel anders. Wellicht ziet men het niet als relevant, of men denkt dat er niet veel aan te beleven is. Naar mijn ervaring, en die van velen, is dat wanneer je de planeten met enige regelmaat observeert je kan merken dat er iets wezenlijks uit spreekt. De ervaring gaat dieper dan een emotie. Het ligt niet aan de oppervlakte, en je moet er dan ook even de tijd voor nemen. Het beste is om niet in de stad te zijn, maar op een rustige plek, en de planeten met enige regelmaat te bekijken zodat je een idee krijgt van de rustige statige beweging die ze aan de hemel beschrijven. Wanneer je een planeet op deze manier observeert dan zal je dit niet onberoerd laten. Het kan aanvoelen als een ontmoeting. Niet een ontmoeting zoals die tussen mensen plaatsvindt, maar dieper en regelmatig. Dat weinig mensen deze ervaring hebben ligt er naar mijn mening niet aan dat men er niet toe in staat is, maar eenvoudig dat mensen niet regelmatig naar de nachthemel en de planeten kijken.

Dit was in vroegere tijden uiteraard anders. Men leefde nog met de hemellichamen. In het oude China, India, Midden amerika en het Midden Oosten keek men op naar zeven hemellichamen (zon en maan en vijf planeten) en men observeerde hoe deze zich langs de achtergrond van de 'vaste' sterren bewogen.

De hemellichamen hadden een betekenis voor de oude beschavingen. De zon stond voor het goddelijke, en de maan en de planeten hadden een dynamiek die in relatie stond tot de mens en maatschappij. De astronomie werd bedreven door een ingewijde priesterklasse. Je kan eigenlijk niet van 'astronomie' spreken want het was een tijd waar astronomie en astrologie één waren. Astronomie was niet alleen een religieuze aangelegenheid, ook maatschappelijke zaken zoals staatsinrichting, economie en landbouw werden door de priesterklasse geleid die hiervoor de standen en banen van de hemellichamen raadpleegden. Via Egypte en Babylonië kwam deze kennis naar Griekenland. Het ging niet alleen om astrologie, veel oude (ingewijde) kennis vond zijn weg naar de Griekse beschaving. Bij de Grieken werd deze kennis nog steeds bestudeerd en beheerd door ingewijden, maar in plaats van de strikte geheimhouding die heerste bij de oude beschavingen richtten de Griekse ingewijden zich op scholing. Via deze scholing kwamen veel mensen in aanraking met de oude kennis, die een vernieuwing onderging. De Griekse cultuur legde hiermee een kiem voor de toekomst. Dit alles is op een boeiende manier beschreven in het boek Hellas, herinnering, bezinning, toekomstverwachting van W. F. Veltman.

De grondlegger van de antroposofie, Rudolf Steiner, schreef dat astronomie en astrologie (en wetenschap en religie in het algemeen) die ooit één waren, zich ooit weer zullen samenvoegen. Dit betekent niet een 'terug gaan naar het oude'. Het zal niet via overlevering en een ingewijde priesterklasse tot de mensen gebracht worden, maar het kan bereikt worden door persoonlijke geestelijke ontwikkeling. De huidige wetenschap, die zich steeds meer uitgekristalliseerd heeft, zal plaats maken voor een levende wetenschap, die zal kunnen bijdragen aan het herstellen van de (kosmische) verhoudingen die in de huidige maatschappij zo volledig zoek zijn geraakt.

De astrologie die vandaag de dag bedreven wordt is hoofdzakelijk een interpretatie van begrippen en symboliek die geassocieerd worden met de hemellichamen en sterrenbeelden. Saturnus wordt geassocieerd met strengheid en discipline, met wilskracht, ambitie, en ook met verandering.



Men kent vaak ook duistere kanten aan Saturnus toe. Saturnus wordt in verband gebracht met Satan, en met de Goden Moloch en Baal, bij wiens rituelen kinderoffers verlangd werden. In de Griekse mythologie brengt men Saturnus in verband met de oude God Chronos, die zijn eigen kinderen verslond. Dit is afgebeeld door de spaanse schilder Francisco Goya (zie afbeelding). Zeus(Jupiter) was een ook kind van Chronos maar wist door een list van zijn moeder te ontkomen. Zeus rebelleerde tegen Chronos en overwon, waarna hij hem naar de onderwereld (Tartarus) verbande.

Goya heeft waarschijnlijk met zijn monsterlijke Saturnus de zelfvernietigende krachten willen uitbeelden die in de huidige samenleving werkzaam zijn. Het is opmerkelijk dat de Jupiter/Saturnus conjunctie, die astronomisch gezien zeer zeldzaam is (en astrologisch gezien zeer betekenisvol) in een periode plaatsvindt waar de mensheid zich in zo'n kritische situatie bevindt.

Er zijn astrologen die in de conjunctie een onheilsbode zien. Eén van de argumenten is dat de conjunctie een sterk 'saturnaal karakter' heeft. De conjunctie vindt plaats in de steenbok, het sterrenbeeld dat geassocieerd wordt met Saturnus. Wanneer een planeet in een sterrenbeeld staat dan betekent dit (astrologisch gezien) dat het in de invloedsfeer van dat sterrenbeeld staat. Aangezien Saturnus in Steenbok staat is er dus een dubbele saturnus werking. Daarbij komt nog dat de conjunctie plaatsvindt op 21 december, de donkerste dag van het jaar. Deze dag was in de oudheid het hoogtepunt van de 'Saturnalia' feesten.

Aan de andere kant is er geen duisternis zonder licht. Wat zien we nu wanneer Jupiter en Saturnus samen zijn op de donkerste dag van het jaar, in het 'saturnus' sterrenbeeld? Wat we zullen zien is zonnelicht! Het is het teruggekaatste licht van de zon dat ons via de beide planeten tegemoet komt. De 'zonne kwaliteit' van Jupiter/Zeus overwint de duisternis, zoals Zeus Chronos verdreef. De komende saturnus/jupiter conjunctie duidt wellicht ook op een strijd van het 'nieuwe dat het oude verdrijft'. Zeus stond volgens de Griekse mythologie in verband met de zon. De zonnegod Helios werd wel 'het oog van Zeus' genoemd. Zeus/Jupiter was ook de God van de donder en bliksem (Donderdag is de dag van Jupiter). In de Metamorfozen van Ovidius wordt verteld dat Zeus vertoornd was over de verdorvenheid van de mensen, en de mensheid strafte met regens en overstromingen. De hele mensheid kwam om bij deze zondvloed, behalve de twee enige goede mensen (Deucalion en zijn vrouw Pyrrha) die een nieuwe mensheid stichtten.

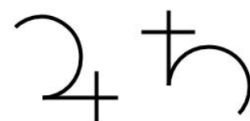
Net als bij de Griekse mythologie spelen Saturnus en Jupiter een belangrijke rol in de Romeinse mythologie. Saturnus was de oude god, en had ook duistere kanten. Tijdens de saturnalia feesten werden omgekomen gladiatoren als mensenoffers aan saturnus gebracht. Jupiter was net als de Griekse Zeus de nieuwe God, de 'God der Goden', en was de belangrijkste van de Romeinse staatsgodsdienst. Een andere Romeinse god die zeer belangrijk was, en direct met Jupiter en Saturnus in verband stond was de God Janus. De viering van deze God was de eerste dag van het nieuwe jaar, op 1 Januari (de naam 'Januari' komt van Janus). Januari werd door de Romeinen geassocieerd met Saturnus, en dit is waarschijnlijk de reden dat men de maand 29 dagen gaf, overeenkomend met de omlooptijd van 29 jaar van Saturnus (in een latere periode gaf men Januari de huidige 31 dagen).

Janus werd afgebeeld met twee gezichten. Eén van de gezichten keek naar het afgelopen jaar (het verleden), en de andere naar het komende jaar (de toekomst). Vaak was het gezicht dat naar het verleden keek oud, het had vaak een baard, en het gezicht dat naar de toekomst keek (naar rechts) was een jongeling. Gedurende de Janus cultus werden ook Saturnus en Jupiter aangeroepen, en er wordt aangenomen dat het oude



(terugkijkende) gezicht voor saturnus staat, en het jonge gezicht Jupiter. Zoals eerder gezegd is Jupiter in het Italiaans 'Giove', en 'jong' in Italiaans is 'Giovane'. Janus had weliswaar twee gezichten, maar één hoofd, het was één godheid, met een dubbel aspect. Het is opmerkelijk dat de symbolische tekens van beide planeten ook gelijk zijn. Het is hetzelfde teken dat op twee manieren is gepresenteerd. Wanneer je één teken kantelt en dan omdraait, dan krijg je het andere teken.

Net als Saturnus/Kronos werd Janus met de tijd geassocieerd. Het ging bij Janus echter om een andere dynamiek van de tijd, namelijk 'overgang' (transitie). Bij belangrijke gebeurtenissen waar sprake van overgang was werd Janus aangeroepen. Dit gebeurde niet alleen bij de eerste dag van het nieuwe jaar, maar ook bij elke eerste dag van een nieuwe maand. Bij ieder nieuw begin of onderneming hield men een Janus ritueel, bijvoorbeeld bij een bruiloft, bij het zaaien van planten, bij een nieuwe veldtocht, of bij de aanvang van een nieuw bouwwerk.



Jupiter Saturnus

De Jupiter / Saturnus samenkomst op 21 december zou kunnen duiden op een verandering, van het oude dat plaats moet maken voor het nieuwe. De conjunctie vindt plaats in de kersttijd. Het is opmerkelijk dat Jezus van Nazareth geboren werd in een 'dubbele Saturnus' tijd. Deze gebeurtenis betekende een verandering voor de mensheid. In de plaats van Janus kwam Jezus, in de plaats van Saturnalia feesten kwam Kerstmis en de epifanie (driekoningen), de verschijning van het goddelijke in de mens.

Volgens de antroposofie staat de komst en de kruisdood van Christus centraal in de ontwikkeling van de mensheid. Deze ontwikkeling loopt door zeven fases waarvan de eerste (oudste) de saturnus fase was. Het bestuderen van deze fases is een essentieel onderdeel van de antroposofische scholingsweg. Deze scholing loopt niet via dogma's en leerprogramma's, maar het is een weg van zelfscholing, met als doel het ontwikkelen van een hoger en vrij bewustzijn. Dit stuit op verzet van oude machten, die de vrije ontwikkeling van de mens proberen tegen gaan. Zonder deze machten zou er echter ook geen ontwikkeling zijn. Ze horen dus bij de mensheidsontwikkeling. Het is aan de mens deze 'tegenmachten' te herkennen en te transformeren. Hier is tegenwoordigheid van geest en daadkracht nodig. Rudolf Steiner sprak over een nieuwe scholingsweg die hij de 'saturnusweg' noemde. Dit is een 'wilsweg', een 'scholingsweg van de daad', waarbij men zich naar buiten richt op de andere mens, in het sociale. De tegenmachten zullen dus juist in dit gebied werkzaam zijn. Het is geen toeval dat de mensheid in deze tijd antisociale regels opgelegd krijgt. Al het sociale wordt belemmerd of gereguleerd, zoals het samenkomen, het maken van fysiek contact (handen schudden of omhelzingen), het verplichten van maskers zodat we elkaars gezichtsuitdrukkingen niet meer zien etc. Al deze regels worden ons opgelegd onder het voorwendsel van crisismaatregelen.

Hoe staat dit nu in verband met de conjunctie? Het is een kosmische gebeurtenis, maar wat je er aan kunt beleven ligt (zoals eerder gezegd) in het gebied van de persoonlijke ervaring. Wat ik ervan kan zeggen is dat wanneer ik Jupiter en Saturnus elkaar zie naderen ik besef dat hier zich iets zeer groots afspeelt dat bij deze tijd hoort. Dit zou natuurlijk niet moeten betekenen dat de mensen passief zouden moeten zijn. Dit is de tijd waar denken en handelen meer dan ooit nodig is. De mensen moeten zelf de verantwoordelijkheid nemen om te bekijken en te beslissen wat men waar of onwaar acht, en daar vanuit te handelen. We moeten zelf het heft en het roer in handen nemen. Ik denk dat de hemellichamen, en de jupiter/saturnus conjunctie in het bijzonder, een inspiratie kunnen zijn. De stille gang van Jupiter en Saturnus, die 21 december tot een ontmoeting zal komen, geeft mij het vertrouwen dat we er in deze kritieke tijd niet alleen voor staan.

Hugo van der Zee

Augustus 2020

